

Filozofie mysli: dualismus

Mysl a tělo jsou dvě odlišné entity.

- substanční dualismus:
  - dvě samostatné substance
  - jsou na sebe navzájem nepřevoditelné
  - jedna může existovat bez druhé
- dualismus vlastností
  - dva druhy vlastností téže substance
  - jsou na sebe navzájem nepřevoditelné
  - mentální vlastnosti se nemohou vyskytovat bez fyzikálních

Co je to substance?

- jednotlivá věc: nikoli vlastnost, relace nebo událost; může získávat vlastnosti, ale sama nemůže být připisována, může být subjektem, nikoli objektem predikace
- nezávislá věc: její existence není závislá na existenci jiné věci
- konkrétní věc: kauzálně potentní; neznamená nutně, že jde o fyzikální objekt

Argumenty ve prospěch substančního dualismu

- Platonův argument v dialogu Alkibiadés I
  1. Ten, kdo používá nějakou věc se liší od této používané věci.
  2. Člověk používá svoje tělo.
  3. Tudíž člověk není totéž, co jeho tělo.
    - Vychází z předpokladu, že dva různé výrazy musí označovat dva různé objekty. Možná proti-argumentace: dva různé výrazy mohou referovat k témuž objektu, viz klasický příklad Večernice/Jitřenka.
- II. Descartův argument z pochybnosti ve Druhé meditaci

Co ale teď, předpokládám-li, že nějaký velice mocný, a smím-li to tak říci, zlotřilý podvodník vynaložil všemožné úsilí, aby mne zmátl? Copak mohu tvrdit, že mám sebemeně z toho všeho, o čem jsem právě řekl, že to patří k přirozenosti těla? Pozoruji to, přemýšlím o tom, probírám to znovu a znovu, ale nic se mi nenaskytá a mořím se stále nadarmo. A o čem z toho, co jsem připisoval duši, mohu tvrdit, že to ke mně patří? O vyživování či chůzi? Když však již nemám tělo, nejsou to také nic než přeludy. O smyslovém vnímání? Vždyť ani k němu nedochází bez těla - a ve snech se mi zdálo, že smyslově vnímám leccos, co jsem, jak jsem si všiml později, smyslově nevnímal. O myšlení? Zde na něco přicházím: je to myšlení, jedině to se ode mne nedá odloučit. Já jsem, já existuji, to je jisté.

1. Mohu pochybovat o tom, že moje tělo existuje.
2. Nemohu pochybovat o tom, že existuji.
3. Nejsem svoje tělo.
  - Vychází z Leibnizova zákona identity, kdy dva objekty jsou stejné tehdy a jedině tehdy, pokud mají všechny vlastnosti stejné (anachronismus, Leibniz byl ještě čtyři roky na houbách). Možná proti-argumentace: intencionální mentální stav, jenž má strukturu propozičního postoje, se vztahuje k reprezentaci pod jistým úhlem pohledu, aspektem. Oidipus nemůže pochybovat, že si vzal thébskou královnu, avšak může pochybovat, že si vzal svoji matku.

- III. Descartův argument z evidence v Šesté meditaci

A za prvé, protože vím, že vše, co chápu jasně a rozlišeně, může být Bohem učiněno tak, jak to chápu, stačí, že mohu jednu věc chápat bez druhé jasně a rozlišeně, abych si byl jist růzností jedné z nich od druhé, poněvadž alespoň Bohem mohou být položeny zvlášť, a nezáleží na tom, jakou mocí dojde k tomu, že budou pokládány za různé. A když tudíž vím, že existuji, a přitom nepozoruji, že by k mé přirozenosti či esenci patřilo cokoli jiného než to, že jsem věc myslící, činím už jen z toho správně závěr, že má esence spočívá jen v tom, že jsem věc myslící. Mám snad [...] sice tělo, které je ke mně velmi těsně připojeno, ale na jedné straně mám jasnou a rozlišenou ideu sebe sama, nakolik jsem pouze věcí myslící, nikoli rozlehlou, a na druhé straně rozlišenou ideu těla, nakolik je pouze věcí rozlehlou, nikoli myslící. Je tedy jisté, že jsem od svého těla opravdu odlišný a že mohu existovat bez něj.

1. Mám jasnou a zřetelnou představu sebe sama jako myslící, avšak nerozprostraněné věci.
2. Mám jasnou a zřetelnou představu svého těla jako rozprostraněné, avšak nemyslící věci.
3. Tudíž mohu jasně a zřetelně myslet sebe sama jako nerozprostraněnou myslící věc odděleně od rozprostraněného těla a mohu jasně a zřetelně myslet své tělo jako rozprostraněnou věc odděleně od sebe sama jakožto myslící věci.
4. Vše, co mohu jasně a zřetelně myslet, bylo do mne vloženo Bohem.
5. Tudíž Bůh do mne vložil představu, že já jakožto myslící, nerozprostraněná věc mohu existovat odděleně od svého rozprostraněného, nemyslícího těla.
6. Jestliže Bůh do mne může vložit představu, že já a moje tělo můžeme existovat odděleně, pak já o moje tělo můžeme existovat odděleně.
7. Tudíž jsem odlišný od svého těla a mohu existovat nezávisle na něm.
8. Tudíž moje tělesné vlastnosti nejsou nutné pro moji existenci.
9. Tudíž jsem zcela netělesná věc, která je nutně myslící a nerozprostraněná.
  - Vychází z předpokladu, že myslitelnost implikuje možnost: je-li myslitelné, že existuje odtělesněná mysl, pak je to i možné (poznámka: jde o instanciaci tzv. Humovy teze, přičemž Hume byl v té době pochopitelně stále ještě na houbách s Leibnizem). Možná protiargumentace, viz Čtvrté námitky: schopnost myslet věci odděleně ještě neznamená, že mohou odděleně existovat. Schopnost jasně myslet A a neschopnost jasně myslet B ještě neznamená, že A není redukovatelné na B, případně, že B může existovat bez A.

- IV. Descartův argument z dělitelnosti v Šesté meditaci

Velký rozdíl mezi myslí a tělem tu pozoruji především v tom, že tělo je ze své přirozenosti vždy dělitelné, zatímco mysl je naprosto nedělitelná ...

1. Tělo je dělitelné.
2. Mysl je nedělitelná.
3. Mysl není totožná s tělem.
  - Možná protiargumentace: navzdory tomu, že lze namítnout, že mentální vlastnosti a dělitelnost jsou nekompatibilní (je to stejné, jako se ptát, zda má číslo 3 dědečka), závěr platí. Problém je v relevanci: tento argument není dostatečně silný, aby podpořil substanční dualismus.

Dualismus je považován za jedinou alespoň trochu rozumnou alternativu k materialistickému monismu (fyzikalismu), neboť idealistický monismus se nebere příliš vážně. Jako argumenty ve prospěch dualismu je tak možné chápat i různé argumenty proti fyzikalismu, především tzv. Knowledge Argument a Zombie Argument (o nich bude řeč později).

Problémy dualismu

- K čemu je mozek? Při transplantaci srdce chceme být příjemci, při transplantaci mozku chceme být dárci. (Dennett) Ale proč vlastně, když osoba je ztotožněna s duší, nikoli s masem? Proč má poranění mozku vliv na mentální stavy? Proč jsou predikce neurovědčů, týkající se mentálních stavů, správné?
- Occamova břitva. Není třeba sahat k vysvětlení pomocí nové substance, když to jde i jinak.

Karteziánský dualismus

- verze substančního dualismu; osoba je ztotožněna s myslí; tělo je smrtelné, mysl je nesmrtelná; všechny tělesné procesy jsou plně kauzálně vysvětlitelné
  - teze o průsvitnosti mysli: všechny MS jsou vědomé + všechny MS jsou sebeodhalující
  - teze o nekorigovatelnosti mysli: jedinou epistemickou autoritou ohledně svých mentálních vlastností je sám subjekt
  - interakcionismus: mezi substancemi dochází ke vzájemnému kauzálnímu působení.

Problémy karteziánského dualismu

- Homunkulární chyba: Descartes neuspokojivě řeší problém mentální kauzace, tj. otázku, jak může mysl působit na tělo a naopak. Deklarované vzájemné kauzální působení mezi substancemi v epifýze je pouhé oddálení problému: pořád je třeba vysvětlit, jak může nehmotná mysl vyvinout hybný moment (revizi provedl Leibniz, budeme se jí věnovat později v souvislosti s epifenomenalismem)
- Parafráze Kantovy námitky, kolik je v těle duší? Objekt je identifikovatelný pouze prostřednictvím kauzálního působení. Duše je nehmotná, její identifikace je tudíž možná výhradně prostřednictvím jejího působení na tělo. Je ovšem možné, aby byl každý z tělesných projevů iniciován numericky odlišnou duší. Proč se tedy Descartes domnívá, že v každém těle sídlí právě jedna duše?